

HØJSKOLERNE

Kortlægning af vejledningsindsatsen på højskolerne

Nærværende notat er efterbearbejdningen af Vejledningsprojektets spørgeskemaundersøgelse, som blev sendt ud til landets højskoler i april måned. Notatet er en sammenskrivning af undersøgelsens vigtigste fund, tendenser og erfaringer. Baggrunden for spørgeskemaundersøgelsen har været at kortlægge og indsamle de gode erfaringer og den viden, der allerede eksisterer på højskolevejledningsområdet. Dette er vi (Vejledningsprojektet/FFD) interesseret i, da det er et værdifuldt redskab i forhold til de overvejelser, vi gør os omkring nye tiltag, og det vil kunne anvendes til en intern videndeling skolerne imellem. Endvidere vil en kortlægning af højskolernes vejledningsindsats også kunne bruges i forhold til eksterne samarbejdspartnere såsom Studievalg og UU, bl.a. har Studievalg efterspurgt en beskrivelse af eller oversigt over højskolernes vejledningstilbud.

Der vil i notatet ikke blive skelnet mellem de enkelte skoler, i stedet tegnes et samlet overordnet billede. Spørgeskemaet er udformet således, at besvarelserne har skullet være af kvalitativ karakter, da målet har været at tegne et beskrivende øjebliksbillede af højskolernes vejledningstilbud snarere end en kvantitativ optælling. Derfor vil den primære tekst i nærværende notat være kvalitative beskrivelser med enkelte nøgletal som støttepunkter. Udover notatet udformes også et idékatalog, som beskriver enkelte skolars vejledningstilbud mere uddybende. Idékataloget skal ses som en del af den interne videndeling skolerne imellem, en oversigt som man kan lade sig inspirere af.

53 højskoler har besvaret spørgeskemaet. Nogle skoler har meget at beskrive, andre skoler er stadig forholdsvis ”nye” inden for vejledningsområdet. Det vigtige er dog, at alle skoler har fået mulighed for at blive hørt. Derfor har vi også spurgt ind til vejledning i bred forstand, forstået på den måde, at vi har været interesseret i at høre om både højskolernes studievejledning men i lige så høj grad f.eks. eksistentiel vejledning (”hvad er det gode liv”, ”værdiafklaring”, ”hvad er mine styrker, svagheder” mm.).

Tendenser og overordnede indtryk

Der tegner sig et meget positivt overordnet billede af højskolernes vejledningsindsats, idet der foregår vejledning i en eller anden form på næsten alle de højskoler, der har besvaret spørgeskemaet. En del højskoler har mange og forskellige vejledningstilbud, som indbefatter vejledning som fællesfag, valgfag, individuel- og gruppevejledning, samt større arrangementer med oplæg fra f.eks. Studievalg og tidligere elever. Der er stor faglighed og refleksion omkring vejledningsindsatsen, hvilket både ses i forhold til de metoder og vejledningsfag skolerne udbyder, og i forhold til hvornår og hvorfor man gør som man gør og målet for vejledningen. Mange højskoler er bevidste om deres brug af vejledningsmetoder og tilpasser kendte metoder og udvikler nye til brug på netop den specifikke højskole. *”Vejledningen på højskolerne bør/kan være præget af tid, ro, engagement, tryghed og nærvær. Især ser jeg muligheder for at lykkes med vejledningsarbejdet for de unge, der føler sig hægtet af uddannelsesræset. Højskolernes særlige lærings- og vejledningsrum giver eleverne muligheder for gennem fællesskabet, trygheden og de personlige og fælles refleksioner at se deres potentialer og hvad det er de kan bidrage med. Større*

selvindsig og selvværdsfølelse kan give den robusthed det fordrer at møde de mange valg i livet og de store krav om selvrealisering, som psykisk udmatter mange af vore unge. ” (Højskolevejleder).

- På 18 af de 53 højskoler, som har besvaret, er der et decideret vejledningskontor. Generelt foregår højskolevejledningen på mange forskellige steder f.eks. lærerværelset, elevernes værelser, spisestuen, på gå eller cykelture i det grønne, på studieturen eller i IT-rummet. Vejledningskontoret kan være af vigtig signalværdi, et konkret tegn på at højskolen anerkender og prioriterer vejledningen. Men en del af højskolens særlige vejledningsrum er netop, at den kan foregå under mere uformelle rammer, derfor betyder et vejledningskontor ikke altid det store i praksis. En del vejledere tilkendegiver dog, at visse vejledningssamtaler er af en sådan karakter, at det er vigtigt og nødvendigt at kunne samtale i et uforstyrret lokale.
”Vejledningen foregår mange steder. Dels i vejlederens kontor til individuel vejledning, men også i forbindelse med liniefagsundervisning og i de enkelte huse på husmøderne. Vi lægger også stor vægt på den eksistentielle vejledning, der ligeså vel kan foregå i køkkenet under opvasken som under dybe samtaler i lærerværelsets sofa midt om natten, men selvfølgelig også er en del af den almindelige højskoleundervisning og foredrag.” (Højskolevejleder)
- 40 højskoler, ud af de 53 besvarelser, har et mere eller mindre formaliseret samarbejde med UU, Studievalg eller et CVU. Højskolerne er afklaret med, at de ikke skal have det fulde overblik over samtlige uddannelser. Samarbejdet med Studievalg kan bestå i fællesarrangementer med besøg af en vejleder fra Studievalg eller besøg på centrene med elevgrupper, men det kan også være en mere uformel henvisning videre til Studievalg centret.
- Ca. halvdelen af de 53 besvarelser beskriver konkrete vejledningsmetoder, som anvendes på skolerne. Skolerne er kreative og afprøvende i deres vejledning, og nogle skoler udvikler forskellige metoder specifikt til deres skole. Det er de færreste skoler, der følger én bestemt metode, i stedet tilpasses vejledningen den enkelte elev og skolens profil (eklektisk tilgang).
Eksempler på metoder der anvendes i højskolevejledning:
  - Narrativ vejledning og fortælleværksteder er en af de mest brugte metoder, især i forhold til valgfag og gruppevejledning
  - Konstruktivistisk vejledning, fokus på sprog, der arbejdes med metaforer, våbenskjold og relationer
  - Systemisk gruppevejledning
  - Tretrins raketten – tre samtaler i løbet af opholdet, 1. ”forventninger til opholdet”, 2. ”når jeg mine mål” 3. ”hvad skal der ske efter højskolen”
  - Eksistentiel samtale – inspireret af Finn Thorbjørn Hansen
  - Flow-teorier
  - Coaching
  - V-dag (vejledningsdag) f.eks. med besøg fra Studievalg, gennemgang af KOT ansøgningsskema, besøg fra tidligere elever, der nu er studerende

Herunder følger to eksempler på forskellige vejledningsforløb på højskolen.

”I den første uge afklarer den enkelte elev sine forventninger på hvilke der følges op efter ca. 6 uger. Efter ca. to måneder kommer der en fredag hvor Studievalg sender en

repræsentant, som fortæller om de generelle uddannelsesmuligheder og bruger ca. 1½ time med direkte individuel vejledning i brug af nettet [ug.dk] til de elever der ønsker det. Der er under hele forløbet tilbud om individuelle vejledningssamtaler og fra efteråret 2006 bliver disse samtaler tilbudt hver enkelt ved en personlig opfølgningssamtale.” (Højskole)

”Vejledningsindsatsen fordeles over flere fronter:

1) Eleverne kan vælge uddannelsesspor med specifik forberedelse, afklaring, vejledning og afprøvning af uddannelserne politi, lærer, pædagog og idræt på universitetet.

2) Alle elever har faget karrierekanonen hvor der arbejdes med personlige drømme, værdier, visioner og mål. Faget bevæger sig fra et bredt livsperspektiv til et mere snævert uddannelses- og karriereperspektiv, hvor der kan hentes hjælp og råd med ansøgningsskemaer, cv, motivering af ansøgninger o.s.v.

3) Alle elever har en startsamtale, hvor der sættes fokus på elevens tilgang og forestillinger om højskoleopholdets indhold, udbytte og mål.

4) Alle elever har samtaler ca. 5 uger før skoleafslutning. Her vurderes elevens udviklingsforløb og udbytte af højskoleopholdet, og dette relateres til elevens videre uddannelses- og livsforløb.

5) Alle elever tilbydes hjælp til at formulere et personligt udviklingspapir. Dette notat formuleres af eleven selv og underskrives af en vejledningslærer. Målet er at sætte ord på den enkelte elevs udvikling og udbytte af højskoleopholdet.” (Højskole)

- 24 af de 53 højskoler som har besvaret, tilbyder vejledning som fællesfag eller valgfag ved siden af tilbud om individuel vejledning. Det kan være fag som:
  - ”Karrierekanonen, her arbejdes bredt med fx hvad er livskvalitet og lykke, det gode liv, livshistorie, afsluttende sættes dette i forbindelse med uddannelse og job.”
  - ”Fortæl dig selv”
  - ”Efter højskole og hva’ så”
  - ”Vejledning og Studieliv”
  - ”Studieliv”
  - Animationsprojekt ”fremtid og fraklip”
  - ”Efter højskolen”
  - ”Få styr på dit liv”
  - ”Hverdag med indhold”
  - ”Kvote 2”
  - ”Studie- og erhvervsvalg”
- De skoler, der tilbyder vejledning som fællesfag/valgfag oplever meget positiv feedback fra eleverne og stor søgning af disse fag. Også den individuelle vejledning er noget, flertallet af skolernes elever er tilfredse med og opsøger. To højskoler melder, at nogle elever har valgt højskolen pga. dens vejledningstilbud.
- Generelt set tegner der sig et billede af, at vejledning er obligatorisk på de fleste højskoler i et eller andet omfang. De højskoler, hvor vejledning ikke er obligatorisk, gør et stort arbejde ud af at være opsøgende, således at eleverne er bevidste om tilbuddet. Flertallet af højskolerne arbejder til stadighed med dialektikken mellem frivillig og obligatorisk vejledning, ”Mange elever er glade for vejledningen og opsøger gerne for at få hjælp til afklaring. Nogle få elever føler sig afklarede og derfor synes de den obligatoriske vejledning

virker ”forstyrrende” i deres liv. Det er et problemfelt vi løbende må evaluere og arbejde med”. (Højskole)

Der er forskel på i hvor høj grad vejledning er obligatorisk. På en del højskoler er gruppevejledning, fællesarrangementer og andre studieforberevende eller afklarende aktiviteter obligatorisk, og de individuelle samtaler er et frivilligt tilbud. Andre højskoler har obligatoriske samtaler med eleverne under opholdet, ofte tre samtaler som finder sted i starten, midten og slutningen af opholdet, og så er gruppevejledningerne frivillige. Endelig er der også højskoler hvor vejledning er frivillig, både hvad angår individuelle samtaler og fællesarrangementer og valgfag, dog er der melding om fra disse skoler, at vejledning er et meget søgt tilbud, som flertallet af eleverne er interesseret i. Vejlederne tilkendegiver, at de er opsøgende i deres vejledningsarbejde, og forsøger at nå omkring de fleste elever, enten via en formel vejledningssamtale eller via en mere uformel snak under frokosten.

”Skolens vejledningstilbud er frivilligt, men på det uformelle plan bliver alle kontaktet for at sikre at alle har gjort sig overvejelser om fremtiden”. (Højskole)

- Generelt er det 1-2 lærere (eller forstanderen), der har det overordnede ansvar for skolens vejledning. De er hovedansvarlige for at sørge for materialer, deltage i møder med f.eks. Studievalg, efteruddannelse og anden networking. Når det kommer til de individuelle samtaler, er hele lærerstaben ofte involveret, og faglæreren står for den specifikke faglige vejledning. ”Vi har en vejleder, der har specielle timer til det, men vi betragter hver højskolelærer som vejleder, der griber situationen, når den er der.” (Højskolevejleder). Især på dette område skelnes mellem den eksistentielle vejledning og studievejledning. Ofte er der én lærer, der tager sig af den ”formelle” studievejledning, hvorimod alle lærere skal engagere sig i den eksistentielle vejledning af eleverne.
- 10 Højskolevejledere er i gang med, har færdiggjort eller påbegynder studie- og erhvervsvejlederuddannelsen på et af landets CVU’er. Der sker i disse år en stigende grad af professionalisering på vejledningsområdet, højskolerne oplever også generelt at deres vejledere søger mod øget faglighed og professionalisering. Via uddannelsen kan man opnå et stærkt netværk til andre vejledere, og reflektere over højskolernes særlige frie vejledningsrum i forhold til vejledningen i andre sektorer. ”Som udgangspunkt er vores vejledning baseret på en ikke-dirigerende vejledningssamtale med elevens erfaringsverden som det altafgørende, og vi ser den unge som specialisten i sit eget liv. Samtidig sætter vi os selv i spil som synlige og gerne som aktive medspillere og rådgivere, der hvis det er det der skal til, er aktiv lyttende, coachende eller rådgivende. Vi er ikke bange for at lytte, ”skubbe” eller ”tage ved hånden”. Vi er institutionsuafhængige og kan derfor i høj grad vejlede hen mod det for den enkelte rette valg. Samtidig er vi rettede mod samfundet, dets ønsker og krav og mener det er en del af en god vejledning at debattere og synliggøre disse samfundsmæssige strømninger.” (Højskolevejleder, der i gang med studie- og erhvervsvejlederuddannelsen)
Ca. ¼ del af skolernes vejledere har også fungeret som vejledere under Den Fri Ungdomsuddannelse (FUU) og har derigennem efteruddannelsen som FUU-vejleder.
- Vejledere fra 37 af de 53 højskoler, som har besvaret spørgeskemaet, har deltaget i et eller flere af FFDs efteruddannelseskurser for vejledere. En del højskoler har haft flere vejledere på kursus, og enkelte højskoler prioriterer at sende hele lærerstaben på FFDs efteruddannelseskurser i vejledning de kommende år. Efteruddannelseskurserne giver

vejlederne en faglig opkvalificering samtidig med, at lærerne får mulighed for at netværke og videndele internt i højskoleregi.

- Et dilemma, der italesættes af flere vejledere er, at der ikke er afsat meget tid til vejledning, gennemsnitlig 1-2 timer om ugen, nogle skoler har mere tid, andre skoler har ikke skemalagt vejledningen. Vejlederne bruger således:
  - 1) undervisningstid
  - 2) tid via højskolearbejde når de f.eks. har vagt
  - 3) fritidtil at nå omkring alle de elever, der ønsker vejledning. Der efterlyses fokus på dette problem og bedre ordninger for timeafregning i forhold til vejledningen.
- Af de 53 skoler, der har besvaret, er der 40 skoler, der oplyser om skolens vejledningstilbud på hjemmesiden i større eller mindre omfang. Flere af højskolerne der endnu ikke beskriver vejledningstilbuddet på hjemmesiden, begrundet det med, at de er ved at opbygge ny hjemmeside, hvor vejledningen vil blive beskrevet. Det er vigtigt at bemærke, at det fra 1. januar 2004 blev lovpligtigt for højskolerne at redegøre for, hvordan vejledningsindsatsen udøves på skolen. (Lov nr. 1226 § 1 stk 2A samt bemærkninger til lovforslaget).

Afsluttende guldorn

- En højskole har netop investeret i 20 bærbare computere og trådløst netværk, specifikt til brug for vejledningen, så samtaler kan foregå på det meste af skolen i uformelle omgivelser.
- Fire jyske højskoler har indledt et vejledningsfællesskab, hvor de samarbejder om forskellige vejledningsarrangementer og tilbud.
- En Højskole indgår for øjeblikket i et vejlednings- og kompetenceafklaringsprojekt sammen med en Phd-stipendiat. Undersøgelsen går ud på at afklare højskolens rolle i unges afklaring af uddannelsesvalg.
- En Højskole har dispensation til at tilbyde eleverne 1 uges afklaringspraktik, et tilbud 1/6 af elevflokket vælger.

FFD/Kristina Bæk Nielsen juni 2006